

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІДЕРСТВО В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ»

Ступінь освіти	бакалавр
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна та молодіжна робота
Тривалість викладання	6-й семестр, 11-12 чверть
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Заняття:	
лекції:	1 година на тиждень
практичні:	2 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП» <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=6945>

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Sorokina.N@nmu.one

Викладач:

Сорокіна Наталія Григорівна

д. держ. упр, професор, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Sorokina/Sorokina.php>

E-mail:

Sorokina.N@nmu.one

1. Анотація до курсу

В умовах інтенсивних соціальних змін і глибинних перетворень у різних сферах життєдіяльності суспільства змінюються вимоги до фахівця соціальної сфери, що здатний реалізувати лідерський потенціал у професійній, громадській та суспільно корисній діяльності. Соціальна сфера потребує фахівців зі сформованими професійними організаторськими навичками, які мають внутрішнє прагнення до соціальних змін заради досягнення спільних цілей шляхом упровадження нестандартних ідей та інновацій.

Під час вивчення дисципліни Ви ознайомитесь із теоретичними та практичними засадами розвитку лідерства у соціальній сфері, тенденціями еволюціонування лідерства як соціального явища та основними концепціями лідерства, дізнаєтесь про основні теоретико-методологічні підходи до визначення понять «лідерство» й «керівництво», ознайомитесь з принципами формування ефективної команди та етапами її створення. У Вас буде можливість активізувати свій лідерський потенціал, розвинути лідерські якості та навички розв'язувати комплексні проблеми у соціальній сфері. Під час практикумів Ви навчитесь

визначати основні напрями розвитку лідерства в соціальній сфері та інструменти забезпечення персональної ефективності лідера.

2. Мета та завдання курсу

Метою дисципліни «Лідерство в соціальній сфері» є формування у здобувачів вищої освіти загальних компетентностей (знань, вмінь та навичок) щодо закономірностей, теорій та типів лідерства, оволодіння практичними інструментами організації ефективної команди та формування у студентів лідерських якостей для забезпечення розвитку соціальної сфери.

Завдання курсу:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з сутністю поняття, принципами, функціями та типами лідерства;
- розкрити тенденції еволюціонування лідерства як соціального явища та основні концепції лідерства;
- визначити основні принципи управління командою, форми ефективної комунікації та механізми розвитку особистісних якостей лідера у соціальній сфері;
- розширити та систематизувати уявлення про класифікацію стилів лідерства, фактори та передумови їх формування;
- ознайомити з тимблдингом та розкрити особливості розвитку командного потенціалу в соціальній сфері;
- сформувати практичні навички аналітичного і критичного мислення, оцінювати ідеї та пропозиції, робити висновки і узагальнювати аргументи, творчо генерувати нові ідеї.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

- продемонструвати *знання*: сутності поняття, принципів, функцій та типів лідерства; основних теоретико-методологічних підходів до понять «лідерство» та «керівництво»; основних концепцій лідерства; класифікації стилів лідерства, факторів та передумов їх формування; основних принципів управління командою; форм і засобів ефективної комунікації та механізмів розвитку особистісних якостей лідера;
- продемонструвати *розуміння* особливостей прояву феномену лідерства в соціальній сфері; основних завдань та ролі лідера у формуванні команди; впливу командної роботи на ефективність діяльності персоналу в соціальній сфері; сучасних вимог до ефективного лідерства;
- продемонструвати *здатність* визначати цілі для особистісного та кар'єрного росту, а також працювати для їх досягнення; здійснювати вибір ефективного стилю лідерства в організації; будувати комунікативну взаємодію;
- продемонструвати *практичні навички* аналітичного і критичного мислення, оцінювати ідеї та пропозиції, робити висновки і узагальнювати аргументи, творчо генерувати нові ідеї; формування команд та мотивації в соціальній сфері; формувати власний стиль лідерства; розробляти індивідуальний профіль ефективного лідера команди.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

Тема 1. Лідерство у соціальній сфері: теоретичний аспект

- 1.1. Специфіка поняття та сутність лідерства
- 1.2. Наукові концепції та теорії лідерства в процесі соціального розвитку
- 1.3. Класифікації та типи лідерства
- 1.4. Основні функції лідерів

Тема 2. Лідерство та керівництво у соціальній сфері

- 2.1. Поняття та загальна характеристика «лідерства» й «керівництва».
- 2.2. Матриця функцій лідера і керівника у соціальній сфері
- 2.3. Спільні та відмінні риси між лідером і керівником
- 2.4. Керівник у соціальній сфері як менеджер та як лідер

Тема 3. Формування стилю лідерства у соціальній сфері

- 3.1. Поняття стилю лідерства: автократичний, демократичний і ліберальний стилі
- 3.2. Стилї поведінки лідера
- 3.3. Базові риси лідера для соціального працівника
- 3.4. Професійний розвиток лідерів у соціальній сфері

Тема 4. Лідерство як феномен управління командами у соціальній сфері

- 4.1. Команда: поняття, основні відмінності команди та групи
- 4.2. Роль лідера у формуванні та розвитку команди
- 4.3. Типи команд
- 4.4. Складові ефективної комунікації в команді та довіра

Тема 5. Тимбілдинг та розвиток командного потенціалу

- 5.1. Підходи до процесу командоутворення
- 5.2. Ролі в команді
- 5.3. Мотивація командної роботи.
- 5.4. Управління конфліктами в команді

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Теорії лідерства. Особливості розвитку лідерства у ХХ ст. та ХХІ ст. – командна робота.
2. Відмінні риси менеджера та лідера. Влада і лідерство. – індивідуальне завдання.
3. Лідерські якості. Самодіагностика. Тест «Яким лідером Ви є?». Визначення основних рис лідера в соціальній сфері.
4. Сутність та характерні ознаки ефективних команд. Закони існування ефективної команди, зокрема в соціальній сфері – командна робота.
5. Ролі в команді. Ефективні комунікації в команді. – рольова гра. Підведення підсумків вивчення дисципліни: «Дерево результатів навчання»

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання полягає в підготовці письмової роботи, яка складається з чотирьох послідовно викладених частин, які нумеруються.

1 частина. **Визначення сутності лідерства.** Навести декілька визначень поняття «лідерства» та «лідер» з вказанням джерела (автор, назва публікації – стаття в журналі, навчальний посібник, монографія тощо).

2 частина. **Глосарій дисципліни «Лідерство в соціальній сфері».** Навести перелік не менше як 10 понять (більш кількість дозволить отримати вищі бали), які описують лідерство в соціальній сфері більш детально, продовжуючи роботу, розпочату в першій частині. Потрібно навести поняття та визначити їх сутність.

3 частина **Лідер майбутнього.** Стисло викласти інформацію вашого бачення стосовно того, яким має бути лідер майбутнього для забезпечення ефективного розвитку соціальної сфери в Україні.

4 частина. **Ключові слова.** Навести перелік не менше як 10 ключових слів, які ви використовували у своїй роботі. Ключове слово – важливий елемент, який дозволяє деталізувати поняття. Ключові слова потрібно просто перерахувати, не надаючи їх визначення.

Під час презентації і захисту результатів виконання індивідуального завдання у межах практичних занять передбачено процедуру peer-assessment (оцінювання з боку інших здобувачів освіти).

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом. Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365. Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до за стосунків Microsoft Office: Teams, Moodle. Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами поточного тестування під час лекції на останньому тижні навчання. Поточний тест складається з 20 закритих тестових запитань, кожне з яких має одну правильну відповідь. За кожну правильну відповідь нараховується 2 бали. Загалом за поточне тестування отримується максимум **40 балів**.

Практична частина оцінюється за результатами:

- участі у практичних заняттях (відповіді на запитання, участь у дискусіях, командна робота, рольові ігри, презентація окремих питань тощо). За несвоєчасне виконання практичних завдань оцінка знижується на 50%. Сумарна максимальна кількість балів за роботу на практичних заняттях протягом семестру становить 40 балів;
- виконання та захисту індивідуального завдання (публічна презентація, відповіді на запитання, участь у фаховій дискусії). Максимальна оцінка за цей вид роботи становить 20 балів.

Загалом за практичну частину під час поточного оцінювання здобувач може отримати максимум **60 балів**.

Отримані бали за теоретичну та практичну частини додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати **100 балів**.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
40	60	100

6.3. Критерії підсумкового оцінювання: у випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (диференційований залік)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконане індивідуальне завдання, він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Залік проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **20 тестових завдань з теоретичної частини** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 2 бали (разом 40 балів) та 12 тестових завдань з практичної частини, кожне з завдань оцінюється максимум у 5 балів (разом 60 балів), причому:

- 5 балів – відповідність еталону;
- 4 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 3 бали – часткова відповідність еталону, питання розкрито не повною мірою;
- 2 бали – наведено лише загальне розуміння питання, відповідь неповна та містить значні помилки;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»»: https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Положення_запобіг_виявл_плагіат-2025.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Політика щодо використання штучного інтелекту під час опанування курсу регламентується відповідними нормами «Політики щодо використання штучного інтелекту в діяльності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»: https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Політика_III_2025.pdf.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua). Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здійснюється відповідно до «Положення про визнання в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті» <https://surl.li/keqnoq>

7.7. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Forms). Посилання на форму буде розміщено у Teams курсу. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни

8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Гончарук Н. Т., Комарова К.В. Лідерство на публічній службі: навчальний наочний посібник. Дніпро: НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. 208 слайдів. URL: <http://surl.li/usuyv>
2. Гончарук Н.Т., Сорокіна Н.Г. Публічна служба: навчальний наочний посібник; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Електрон. дані. – Дніпро : НТУ «ДП», ГРАНІ, 2023. <https://surl.li/sreouq>
3. Комарова К. В. Коляда С.П. Лідерство : навч. посіб. Дніпро : УМСФ, 2017. 430с.
4. Лідерство і командна робота [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня бакалавра / уклад.: Н. Г. Сорокіна, Н.Т. Гончарук; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 48 с.
5. Лідерство та управлінська еліта : конспект лекцій / уклад. Н. Т. Гончарук. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. 54 с.
6. Романовський О.Г., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В. Теорія і практика формування лідера: навч. посіб. Харків, 2017. 100 с.
7. Сопівник Р.В., Рахманіна А.С., Савченко О.В. Лідерологія: підручник. К.: «Компринт», 2023. 620 с.
8. Сорокіна Н.Г. Дистанційний курс з вибіркової дисципліни «Лідерство в соціальній сфері» на платформі Moodle для бакалаврів 231 Соціальна робота, 2024 рік. URL: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=6945>
9. Arnold M. Social work leadership and management. Springer: Cham, 2022. 736 p.

Нормативні документи

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 верес. 2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
3. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лют. 2022 р. № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
4. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
5. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
6. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
8. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 2 травня 2023 року № 3077-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text>
9. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 черв. 2001 р. № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
10. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 берез. 2011 р. № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

Додаткові

1. Акімова Т. Розвиток лідерства у майбутніх соціальних працівників в умовах закладу вищої освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія: Педагогіка. Психологія. Медицина*. 2022. Випуск 1 (6). С.12-25.
2. Албул І. Лідерство у соціальній роботі: теоретичний аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2018. №1. 52-57 DOI: <https://doi.org/10.31499/2618-0715.1.2018.154353>
3. Анціборенко Б., Черкашин А., Романовський О. Теорії лідерства у практиці підготовки фахівців соціальної сфери у закладах вищої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2025. 2. 97-107. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2025.2.07>
4. Бибик Д. Становлення феномену соціального лідерства у науковому просторі соціальної роботи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота*. 2021. 1(7). 14-18. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/2>
5. Гончарук Н.Т., Сурай І.Г. Лідерство в системі публічної служби України у контексті сучасних реформ // *Публічна служба: навч. посіб.* / С.М. Сєрьогін, Н.А. Липовська, Є.І. Бородін. [та ін.] ; за заг. ред. С.М. Сєрьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. – 384 с. (авт. С. 166-179).
6. Гоулман Даніел, Бояціс Річард, Маккі Енні. Емоційний інтелект лідера / пер. з англ.. Валерія Глінка. Київ : Наш формат, 2021. 288 с.
7. Грень Л. Розвиток лідерських компетентностей у студентів соціальних спеціальностей. *Освіта і управління*. 2018. Т. 21, № 3. С. 47–51.
8. Ендрю Робертс. Лідерство в часи війни. Головні уроки від творців історії. Вид-во КМ-БУКС. 2021. 216 с.
9. Орлів М. С. Розвиток лідерського потенціалу: навч. посіб. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2017. 40 с.
10. Романовський О. Харизматичне лідерство в соціогуманітарному просторі. *Гуманітарний вісник*. 2020. № 12. С. 77–84.
11. Таратухина, Ю. В., Авдєєва З. К. Ділові та міжкультурні комунікації: підручник і практикум для академічного бакалаврату. М.: Юрайт, 2019. 324 с.
12. Управління персоналом в органах публічної влади : навч. посіб. / С. М. Сєрьогін, Є. І. Бородін, К. В. Комарова, Н. А. Липовська, Т. М. Тарасенко. Дніпро. : ДРІДУ НАДУ, 2019. 200 с.
13. Фовлер Сьюзен. Націлені на результат. Що насправді мотивує людей / пер. з англ.. Юлія Кузьменко. Київ: Наш формат, 2018. 168 с.
14. Черкашин А. Світовий досвід впровадження теорій лідерства у стратегію підготовки майбутніх фахівців ДСНС. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2023. № 1. С. 98–107.
15. V.Yu. Strelnikov, L.V. Lebedyk, T.V. Hura, S.I. Sysoieva, S.V. Stankevych, E.V. Shapovalova, O.Ye. Avilova. (2021). Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. № 11 (2). С. 349–351.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>
2. Головний правовий портал України. URL: <http://www.ligazakon.ua/>
3. Кабінет Міністрів України: офіційний веб-портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
5. Національна історична бібліотека України. URL: <https://nibu.kyiv.ua/>
6. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/>
7. European CAF Resource Centre, EIPA. URL: <https://www.eipa.eu/portfolio/european-caf-resource-centre/>